

Nároky splatné k výzvě věřitele a běh promlčecí lhůty

© 14.09.2023 / 14:16

Názory na počátek běhu promlčecí lhůty v případě, kdy je určení doby splnění dluhu ponecháno na vůli věřitele, se v odborné literatuře podstatně rozcházejí.

Deborah Paláková
Weinhold Legal, s.r.o. advokátní kancelář

SDílet článek

Řešením této otázky se ve svém rozhodnutí sp. zn. [31 Cdo 3125/2022](#) ze dne 31. května 2023 (dále jen „Rozhodnutí“) posledně zabýval také velký senát Nejvyššího soudu. O tom, k jakému závěru Nejvyšší soud dospěl, jak svůj závěr odůvodnil a jaké jsou další varianty náhledu na dotčenou problematiku, se dozvíte v následujících řádcích.

Počátek běhu promlčecí lhůty podle rozhodnutí

Velký senát v Rozhodnutí uzavřel, že v situaci, kdy je určení doby splnění dluhu ponecháno na vůli věřitele, tedy neujedná-li si strany, kdy má dlužník dluh splnit, jsou pro běh promlčecí lhůty rozhodné okolnosti, z nichž se věřitel dozvěděl[1], že mu vzniklo právo ihned požádat o zaplacení dluhu a tím určit dobu jeho splnění. Subjektivní tříletá lhůta, od jejíhož uplynutí není dlužník povinen plnit, neboť dochází k promlčení jeho nároků, tak podle názoru velkého senátu Nejvyššího soudu začíná běžet právě ode dne, kdy se věřitel o vzniku svého práva určit dobu splnění dluhu dozvěděl[2].

Odůvodnění rozhodnutí

Odůvodnění závěru uvedeného v Rozhodnutí Nejvyšší soud založil především na předchozí judikatuře. V této souvislosti je nejprve nutno uvést, že Nejvyšší soud neshledal důvod pro jiný výklad ustanovení [§ 619 odst. 1\[3\]](#) a ustanovení [§ 1958 odst. 2\[4\]](#) zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „Současný občanský zákoník“) než je ten, který byl uplatňován při interpretaci ustanovení [§ 101\[5\]](#) a [§ 563\[6\]](#) zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (dále jen „Předchozí občanský zákoník“).

Velký senát uvedl, že rozhodující praxe k ustanovení [§ 101](#) a [§ 78](#) (později nahrazenému [§ 563](#)) Předchozího občanského zákoníku byla sjednocena v roce 1981 rozsudkem bývalého Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. listopadu 1981, sp. zn. [3 Cz 99/81](#) („R 28/1984“). V něm bylo judikováno, že není-li doba splnění dohodnuta, stanovena právním předpisem nebo určena v rozhodnutí, začíná běžet dnem následujícím poté, kdy vznikl dluh, tedy dnem, kdy věřitel mohl dlužníka požádat o splnění dluhu a tím vykonat své právo. V Rozhodnutí velký senát poznamenává, že počátek běhu promlčecí doby se již podle rozhodnutí R 28/1984 nepřipínal ke dni následujícímu po dni, kdy byl dlužník věřitelem o plnění požádán, resp. ke dni splatnosti pohledávky, nýbrž ke dni, kdy věřitel poprvé mohl dlužníka o plnění požádat. Velký senát rovněž poukázal na to, že závěry Nejvyššího soudu ČR obsažené v R 28/1984 byly aplikovány jako ustálené jak za účinnosti Předchozího občanského zákoníku[7], tak za účinnosti Současného občanského zákoníku[8].

Jiné možné závěry

Jak je zmíněno již v samotném úvodu článku, v odborné literatuře nepanuje shoda ohledně počátku běhu promlčecí lhůty v případě, kdy je určení doby splnění dluhu ponecháno na vůli věřitele. Z Rozhodnutí plyne, že daného názorového rozkolu si je vědom také Nejvyšší soud, který u něj zmiňuje rovnou dva další možné závěry.

Podle prvního z nich je běh promlčecí lhůty vázán ke splatnosti, tj. dospělosti pohledávky.[9] Dlužník ovšem ani v tomto případě nezůstává zcela bez ochrany. Právě naopak, je chráněn možným promlčením práva věřitele vyvolat splatnost pohledávky, přičemž toto právo se promlčuje v obecné zleté promlčecí lhůtě, která začíná běžet spolu se vznikem dluhu.

Druhý Nejvyšším soudem zmíněný možný závěr spočívá v tom, že actio nata, tj. okamžik, kdy je možné právo poprvé uplatnit v případech, kdy nebyla stranami sjednaná splatnost dluhu a není ani jinak určena, nastává dnem následujícím po vzniku právního vztahu.[10]

Nejvyšší soud sice zmínil tyto dva další možné závěry, avšak podrobněji se s nimi nevypořádal. V Rozhodnutí tak naležeme obecné odmítnutí jejich uplatnitelnosti, nikoliv však bližší vysvětlení, proč se by se některý z těchto závěrů nemohl v případech, kdy je určení doby splnění dluhu ponecháno na vůli věřitele, aplikovat. Nejvyšší soud se v Rozhodnutí vypořádal pouze s hypotetickým jiným posouzením, podle něhož by se právo uskutečnit právní jednání, včetně práva věřitele vyzvat dlužníka k plnění dluhu, podle Současného občanského zákoníku nepromlčovalo vůbec. Takový názor však ani není v Nejvyšším soudem odkazované literatuře podporován, ani jeho vyvrácením nejsou popřeny zmíněné dva alternativní závěry.

Závěr

Závěrem považujeme za důležité zmínit, jaký dopad může mít závěr obsažený v Rozhodnutí v praxi. Jelikož promlčecí doba v případě, kdy je určení doby splnění dluhu ponecháno na vůli věřitele nezačíná běžet vystavením faktury, nýbrž okamžikem, kdy věřitel mohl fakturu vystavit, může se stát, že se pohledávka promlčí ještě předtím, než věřitel uplatní své právo požádat o zaplacení dluhu, a tedy ještě před splatností dotčené pohledávky. Z toho důvodu lze věřitelům ještě razantněji než kdy jindy doporučit, aby v duchu obecného právního principu „vigilantibus iura scripta sunt“ pečlivě bděli nad svými právy a neodkládali uplatňování svých nároků.

Weinhold Legal

[1] nebo dozvědět měl a mohl

[2] detto

[3] § 619 odst. 1 Současného občanského zákoníku: „Jedná-li se o právo vymahatelné u orgánu veřejné moci, počne promlčecí lhůta běžet ode dne, kdy právo mohlo být uplatněno poprvé.“

[4] § 1958 odst. 1 Současného občanského zákoníku: „Neujedná-li si strany, kdy má dlužník splnit dluh, může věřitel požadovat plnění ihned a dlužník je poté povinen splnit bez zbytečného odkladu.“

[5] § 101 Předchozího občanského zákoníku: „Pokud není v dalších ustanoveních uvedeno jinak, je promlčecí doba tříletá a běží ode dne, kdy mohlo být právo vykonáno poprvé.“

[6] § 563 Předchozího občanského zákoníku: „Není-li doba splnění dohodnuta, stanovena právním předpisem nebo určena v rozhodnutí, je dlužník povinen dluh splnit prvního dne poté, kdy byl o plnění věřitelem požádán.“

[7] např. v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. října 2009, sp. zn. 33 Cdo 1289/2007 či v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 26. ledna 2011, sp. zn. 33 Cdo 2634/2008

[8] např. v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 9. října 2013, sp. zn. 31 Cdo 3881/2009

[9] např. v Melzer, F., Tégl, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419–654. Vydání první. Praha: Leges, 2014, str. 951.

[10] např. v Lavický, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 až 654). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, str. 2004 a násl.